

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/katowice/projekty-filmowe-i-mult/110468,Czekajac-czytajac-w-Przystanku-Historia.html>

26.04.2024, 16:27

Czekając... czytając w Przystanku Historia

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach zaprasza na cykl programów „Czekając... czytając w Przystanku Historia“, w którym przedstawiamy nasze najnowsze publikacje.

Rozmowa z Łukaszem Borkowskim, autorem książki **„Żelazny” od „Łupaszki”**. **Ppor. Zdzisław Badocha (1925-1946)** oraz broszury edukacyjnej poświęconej postaciom ppor. Zdzisława Badochy ps. „Żelazny” (1925-1946), urodzonego w Dąbrowie Górniczej żołnierza Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej oraz oficera 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. Z autorem publikacji rozmawiał Ryszard Mozgol, naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Katowicach.

Ppor. Zdzisław Badocha „Żelazny” to jeden z najbardziej rozpoznawalnych żołnierzy polskiego podziemia niepodległościowego po 1944 r. Jego pogodny wizerunek zachowany na dziesiątkach fotografii budzi niemal natychmiastową sympatię i zachęca do poznania jego historii. Książka jest próbą uporządkowania i usystematyzowania stanu wiedzy o jednym z najlepszych żołnierzy mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. W sposób udokumentowany naukowo autor przedstawił ze szczegółami życiorys ppor. Badochy. Atutem pracy jest bogata część albumowa, prezentująca wiele nieznanych zdjęć i dokumentów ilustrujących postać ppor. „Żelaznego” w różnych okresach życia.

Rozmowa z dr. Mirosławem Węckim, autorem książki oraz materiałów edukacyjnych IPN o **Wojciechu Korfantom**. Historyk jest pracownikiem Uniwersytetu Śląskiego i Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Katowicach. Z autorem publikacji rozmawiał Ryszard Mozgol, naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Katowicach (OBEN IPN Katowice).

Wojciech Korfanty (1873–1939) to najważniejszy przedstawiciel polskiego ruchu narodowego z Górnego Śląska. Przeciwstawiał się germanizacyjnej polityce władz niemieckich wobec ludności polskiej, walczył o poprawę sytuacji niższych warstw społecznych. Występował na forum parlamentarnym i na wiecach, był czynny jako dziennikarz i wydawca prasowy, stworzył gazety „Polak” i „Górnoślązak”. W listopadzie 1918 r. został członkiem Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, kierował jej wydziałem wojskowym w czasie powstania wielkopolskiego. Gdy w traktacie wersalskim zapisano, że los Górnego Śląska ma zostać rozstrzygnięty w plebiscycie, stanął na czele Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego i kierował jego akcją propagandową. W maju 1921 r. wywołał III powstanie śląskie i został jego dyktatorem, odnosząc sukcesy militarne i polityczne. Wskutek oporu Józefa Piłsudskiego nie objął stanowiska premiera, pozostał jednak wiodącym politykiem w województwie śląskim. Był jednym z twórców i liderów polskiej chadecji, wydawcą i publicystą dziennika „Polonia”. Po zamachu majowym 1926 r. przeciwstawił się sanacji, za co spotkał się go szykany, m.in. uwięzienie w Brześciu. W 1938 r. wyemigrował do Czechosłowacji. Powrócił do Polski w kwietniu 1939 r. i został aresztowany. Zmarł tuż po zwolnieniu z więzienia. Na Górnym Śląsku był

legendą już za życia. Dziś jego pomnik uświetnia jeden z centralnych placów Katowic

Rozmowa z dr. Mirosławem Węckiem, autorem książki „[Kronika czasu przełomu. Górny Śląsk w latach 1919-1926 na fotografiach Stefana Pierzchalskiego](#)”. Z autorem publikacji rozmawiała Renata Skoczek (OBEN IPN Katowice).

Album zawiera reprodukcje 360 zdjęć Stefana Pierzchalskiego (1876–1930) wykonanych w latach 1919–1926. Urodzony w Biskupicach pod Toruniem Pierzchalski rodzinie związał się z Górnym Śląskiem, gdzie zamieszkał około roku 1919. Prowadząc zakład fotograficzny w Katowicach, dokumentował wydarzenia związane z burzliwymi dziejami Górnego Śląska w okresie powstań śląskich i plebiscytu (1919–1921), a później pierwszymi latami istnienia województwa śląskiego w granicach II Rzeczypospolitej. Materiał wykorzystany w edycji pochodzi z albumu zdjęć Pierzchalskiego, przechowywanego w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach. Choć wiele zdjęć tego fotografa była już wielokrotnie publikowana, większość ujęć wykorzystanych w niniejszej edycji jest unikatowa i nieznaną szerszemu kręgowi odbiorców. Część wstępna publikacji zawiera też artykuł oparty m.in. na niepublikowanych dotąd materiałach, poświęcony biografii Stefana Pierzchalskiego.

Rozmowa z dr. Sebastianem Rosenbaumem, autorem publikacji „[Między katolicyzmem i nacjonalizmem. Związek Niemieckich Katolików w Polsce w województwie śląskim 1923-1939](#)”. Z historykiem rozmawiał dr Andrzej Sznajder, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach.

Sebastian Rosenbaum – doktor nauk humanistycznych, historyk, od 2007 r. pracownik Oddziałowego Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach. Obszary badawcze: historia Górnego Śląska w XIX i XX w., szczególnie problemy narodowościowe i wyznaniowe. Historyk jest sekretarzem redakcji „CzasyPisma”.

W okresie dwudziestolecia Rzeczpospolitą zamieszkiwało ok. 1 mln osób niemieckiego pochodzenia narodowego. Większość z nich koncentrowała się w zachodnich województwach Polski, m.in. w województwie śląskim. Niemcy z tego ostatniego województwa w większości wyznawali katolicyzm, co odróżniało ich od pozostałych członków tej mniejszości narodowej, z reguły wyznania ewangelickiego. Dlatego też najważniejsza organizacja niemieckich katolików powstała właśnie w województwie śląskim, w Katowicach, i choć działała w wielu częściach kraju, na polskim Górnym Śląsku znajdowały się jej władze i najsilniejsze struktury. Organizacją tą był Związek Niemieckich Katolików w Polsce (Verband deutscher Katholiken in Polen, VdK). Został powołany do życia latem 1923 r. przez niemieckich działaczy związanych z tzw. katolicyzmem politycznym i związkowym. Był organizacją co prawda katolicką, kulturalno-społeczną, jednak nie podporządkowaną hierarchii kościelnej administracji apostolskiej, a od 1925 r. diecezji katowickiej. Co więcej, przez kilka pierwszych lat VdK znajdował się w konflikcie z administratorem, a potem biskupem Augustem Hlondem oraz szeregiem duchownych. VdK nawiązywał do silnych w Niemczech tradycji ruchu organizacyjnego świeckich katolików, co nie zawsze podobało się duchowieństwu. Formalnie apolityczny, VdK odgrywał znaczącą rolę w procesie mobilizacji i światopoglądowo-narodowej homogenizacji Niemców w województwie

śląskim, dzięki szeroko zakrojonej aktywności kulturalnej, konfesyjnej, społecznej i in. Centrala i filie Związku ściśle współpracowały z innymi organizacjami niemieckimi, jak Volksbund, jednak nierzadko dochodziło między nimi także do konfliktu na tle politycznym i konfesyjnym. W ciągu 16 lat istnienia VdK stał się ważną organizacją Niemców śląskich. Jednak po 1933 r. doszło do pęknięcia w łonie Związku: część działaczy z senatorem RP Eduardem Pantem zdecydowanie opowiedziała się przeciwko rządowi Adolfa Hitlera w Rzeszy Niemieckiej, część przyjęła koniunkturalne stanowisko umiarkowanego poparcia. Wśród działaczy coraz mocniej zaznaczała się rozbieżność między katolickim światopoglądem a penetracją przez ideologię nacjonalistyczną.

Publikacja przedstawia w sześciu rozdziałach korzenie organizacji w tzw. katolicyzmie związkowym w Niemczech, następnie omawia strukturę VdK, jego oddziaływanie na forum województwa śląskiego i diecezji katowickiej, formy aktywności społeczno-kulturalnej oraz dyskurs rozwijany w Związku. Jest to pierwsza tak obszerna monografia poświęcona stowarzyszeniu mniejszości niemieckiej z międzywojennego województwa śląskiego. Jest też próbą ukazania przemian w łonie społeczności niemieckich katolików pod wpływem „narodowej rewolucji” w Trzeciej Rzeszy. Praca oparta jest na szerokiej bazie źródłowej, obejmującej archiwa w Niemczech i w Polsce, państwowe i kościelne, oraz prasę mniejszości niemieckiej.

Opcje strony